

แนวทางในการนำมาตรการอื่นแทนการลงโทษจำคุกมาใช้เป็นทางเลือกในประเทศไทย

GUIDELINES IN APPLYING OTHER MEASURES AS ALTERNATIVES

TO IMPRISONMENT IN THAILAND

wns ฐฐฐฐฐ¹ และ ศิริโรจน ฐฐฐฐฐ²

¹ นักศึกษานิติศาสตรมหาบัณฑิต หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

² อาจารย์ประจำหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

บทคัดย่อ

ในประเทศไทยมองว่ากฎหมายอาญาเป็นเครื่องมือในควบคุมพฤติกรรมบุคคลภายในรัฐที่มีประสิทธิภาพ ด้วยเหตุที่กฎหมายอาญามีสภาพบังคับที่รุนแรงทำให้ที่ผ่านมาได้มีการนำกฎหมายอาญามาใช้ในการป้องกัน ช่มชู้ ยับยั้งมิให้มีการกระทำใด ๆ ที่รัฐไม่พึงประสงค์มากเกินไปจนก่อให้เกิดสภาพปัญหากฎหมายอาญาเพื่อ แต่อย่างไรก็ดี การนำกฎหมายอาญาซึ่งมีบทลงโทษที่รุนแรงมาใช้เพียงอย่างเดียวอาจไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการลงโทษได้ ดังเช่นในกรณีการลงโทษจำคุกผู้เสพยาเสพติดนั้นไม่สามารถป้องกันการกระทำความผิดซ้ำของผู้เสพยาเสพติดได้ซึ่งจะเห็นได้ว่าที่ผ่านมาการใช้มาตรการปราบปรามอย่างเข้มงวดและบทลงโทษที่รุนแรง นั้นไม่สามารถแก้ไขสภาพการแพร่ระบาดของยาเสพติดในประเทศไทยได้ อีกทั้งยังก่อให้เกิดปัญหาผู้ต้องขังในคดียาเสพติดสิ้นเรื้อนจำ จากสภาพปัญหาดังที่ได้กล่าวมานำไปสู่ประเด็นในการศึกษาวิทยานิพนธ์ภายใต้หัวข้อ “แนวทางในการนำมาตรการอื่นแทนการลงโทษจำคุกมาใช้เป็นทางเลือกในประเทศไทย” ในครั้งนี้

จากการศึกษาวิจัย พบว่าในประเทศไทยมีมาตรการอื่นแทนการลงโทษจำคุก ได้แก่ การขกโทษจำคุก, การลงโทษกักขัง และการรอกการกำหนดโทษหรือการรอกการลงโทษ เนื่องจากการจำคุกระยะสั้นไม่อาจทำการปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำความผิดกลับตัวได้โดยสมบูรณ์ กฎหมายจึงให้ออกาสผู้กระทำความผิดซึ่งเป็นการกระทำความผิดครั้งแรก, ผู้เสพยาเสพติดซึ่งถือเป็นผู้ป่วยที่ต้องได้รับการบำบัดรักษาทางการแพทย์ หรือการกระทำความผิดเล็กน้อยไม่ใช่อาชญากรรมร้ายแรงโดยจะพิจารณาจากอัตราโทษจำคุกที่ศาลจะลงโทษนั้นต้องไม่เกิน 5 ปีเพื่อหลีกเลี่ยงผลร้ายจากการถูกลงโทษจำคุกจนถูกสังคมตีตรารวมทั้งไม่ต้องการให้บุคคลดังกล่าวเข้าไปคลุกคลีกับอาชญากรภายในเรือนจำตามทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดอย่างไรก็ดี การรอกการกำหนดโทษหรือการรอกการลงโทษดังกล่าวไม่สามารถนำมาใช้เป็นมาตรการอื่นแทนการลงโทษจำคุกได้ในทุกกรณี เนื่องจากตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 ได้กำหนดเงื่อนไขอันเป็นข้อจำกัดทำให้บทบัญญัติกฎหมายดังกล่าวไม่สามารถครอบคลุมไปถึงในกรณีผู้กระทำความผิดเคยรับโทษจำคุกมาก่อน ยกเว้นในกรณีความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ หรือเป็นโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือนที่เคยได้รับโทษจำคุกมาก่อนหรือเคยจำคุกมาก่อนสำหรับความผิดที่กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ ฯลฯ ซึ่งโดยสาระสำคัญของบทบัญญัติดังกล่าวมุ่งเน้นให้ออกาสผู้กระทำความผิดครั้งแรกเป็นประการสำคัญ หากพิจารณาจะเห็นได้ว่าตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 57 ได้กำหนดให้ศาลสามารถกำหนดการลงโทษที่ยังไม่ได้กำหนดหรือลงโทษซึ่งรอไว้วันนั้นก็ได้นั้น ในทางปฏิบัติการดำเนินการตามเงื่อนไขตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 จึงไม่ควรมีลักษณะเป็นมาตรการบังคับทางอาญาที่จำกัดสิทธิเสรีภาพผู้กระทำความผิดในลักษณะเป็นโทษ ดังนั้น จึงควรกำหนดมาตรการอื่นแทนการลงโทษจำคุกขึ้นใหม่ไว้โดยเฉพาะดังเช่นในต่างประเทศ

เพื่อให้ศาลสามารถนำมามาตรการอื่นแทนการลงโทษจำคุกมาใช้ให้ครอบคลุมไปถึงผู้กระทำความผิดอื่น ๆ ที่ไม่สมควร
ถูกลงโทษ แม้ผู้กระทำความผิดจะเคยรับโทษจำคุกมาก่อนเช่น ในกรณีผู้ป่วยที่ต้องเข้ารับการบำบัดรักษาทาง
การแพทย์ และการกระทำความผิดเล็กน้อยไม่ใช่อาชญากรรมร้ายแรง

จากการศึกษาครั้งนี้สรุปได้ว่า มาตรการอื่นแทนการลงโทษจำคุกที่มีอยู่ในประเทศไทยยังไม่เพียงพอที่จะ
แก้ไขปัญหาอันเกิดจากการนำกฎหมายอาญามาใช้อย่างไม่เหมาะสม ซึ่งส่งผลทำให้ผู้กระทำความผิดที่ไม่เข้า
หลักเกณฑ์ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 ถูกตัดสิทธิลงโทษจำคุกจนก่อให้เกิดปัญหาผู้ต้องขังเต็มขาดสัน
เรือนจำ ผู้วิจัยจึงเสนอแนะให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญาให้มีมาตรการอื่นแทนการลงโทษจำคุก เช่น
การทำงานบริการสังคม การนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้ควบคุมผู้กระทำความผิด ฯลฯ เป็นต้น

คำสำคัญ: การบังคับโทษ, โทษทางอาญา

Abstract

In Thailand, criminal law is regarded as a very effective tool to control the behaviors of the people in the state because of its severe penalties. Due to this reason, criminal law has been excessively and unnecessarily in the prevention of bullying to prevent, threat, and prohibit against any undesirable action. Therefore, this results in the problems of over-criminalization. However, by applying criminal law which contains severe penalties may not be consistent with the purposes of the punishment. For example, in the case of the incarceration of drug offenders the application of such law cannot help reduce narcotic addiction and recidivism. Since the past, it can be seen that the application of strict suppression measures and severe penalties cannot entirely solve the problem in the spreading of drug use in Thailand. Furthermore, the application of such law also results in prison overcrowding issue. Due to these problems, it leads to an issue in the thesis studying under this topic of "Guidelines in applying other measures as alternatives to imprisonment as an alternative in Thailand".

Findings in this study indicate that, in Thailand, there are other measures as alternatives to imprisonment including condemnation, detention, and suspension and pending for penalty. Due to short-term imprisonment, the offender cannot be completely reformed; therefore the law provides the opportunity to reform for the offenders who commit the first time offense, the drug addict who is considered a patient who must receive medical treatment, or for a case of minor offense which is not a serious crime. This is done by considering the penalty rate that should not be more than 5 years to avoid severe consequences of being sentenced to imprisonment the offender may experience including being insulted by the society so that the offender will not be involved with the criminal inside the prison according to the theory of punishment to relieve the wrongdoers. However, suspending for sentence or waiting for the penalty cannot be used as alternative measure to imprisonment in all cases since the Criminal Law in section 56 stipulates limitation conditions that do not allow the provisions of the law to cover the offender who used to be sentenced to prison, except in cases of negligence or misdemeanor or a penalty of not more than 6 months for previous imprisonment or previous imprisonment for offenses committed by negligence or misdemeanor offenses, etc. Generally, the essence of such provisions focuses particularly on providing opportunities to reform for first time

or tiny crime offenders. If considered carefully, it can be seen that the Criminal Law in Section 57 specifies that the court can determine for the penalty that has not yet been either determined or executed. Thus, in practice, the implementation according to the provision of Criminal Law in Section 56 should not be the measure of criminal enforcement which will restrict the rights of wrongdoers in the form of punishment. Instead, other measures should be imposed as alternative to imprisonment, particularly like those measures used in foreign countries so as the court apply other measures instead of imprisonment to cover other whose offenders who are unjustly to be punished though they might have been imprisoned before; for example, patients requiring medical treatment and with offenses that are not serious crime.

Results in this study conclude that other measure as alternatives to imprisonment in Thailand are not sufficient to address the issue in the misuse of criminal law. Thus, the offender who does not fall into the Criminal Code section 56 is sentenced to imprisonment unjustly and this leads to the problem of prison overcrowding eventually. To help alleviate such problem, the researcher suggests criminal law amendment be implemented to append other measures as alternatives to imprisonment such as social service working, application of electronic tools to control the offenders, etc.

Keywords: Punishment, Criminal penalties,

1. บทนำ

นับแต่อดีตประเทศไทยได้นำกฎหมายอาญามาใช้ในการควบคุมอาชญากรรม เพื่อป้องกันและข่มขู่ให้บุคคล ผู้ที่คิดจะประกอบอาชญากรรมได้มีการยับยั้งชั่งใจและไม่กล้าที่จะลงมือกระทำความผิด ตลอดจนให้บุคคลในสังคม ไม่กล้าที่จะเอาเยี่ยงอย่าง เพราะกฎหมายอาญามีสภาพบังคับรุนแรงที่สุด จนกระทั่งต่อมาจึงได้เริ่มมีการนำกฎหมาย อาญามาใช้กำหนดความผิดในการกระทำใด ๆ ของบุคคลที่รัฐไม่พึงประสงค์โดยจะเห็นได้ว่าที่ผ่านมาประเทศไทยได้ มีการนำกฎหมายอาญามาใช้มากเกินความจำเป็นโดยไม่ได้พิจารณาถึงความเหมาะสมที่จะนำเอากฎหมายอาญามาใช้ ในแต่ละกรณี หรือที่เรียกว่า “กฎหมายอาญาเพื่อ” ตัวอย่างเช่น ในกรณีกำหนดให้การเสพยาเสพติด รวมทั้งกระทำ ความผิดเล็กน้อยไม่ร้ายแรงอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องของผู้เสพยาเสพติดเป็นความผิดอาญาที่มีโทษจำคุกทั้ง ๆ ที่ผู้เสพยาเสพติดถือเป็นผู้ป่วยทางการแพทย์ที่ต้องได้รับการบำบัดรักษา ฯลฯ เป็นต้น

อย่างไรก็ดี จากกรณีตัวอย่างในข้างต้นจะเห็นได้ว่าการจะนำกฎหมายอาญามาใช้จะต้องพิจารณาลักษณะ ความร้ายแรงของการกระทำที่จะกำหนดเป็นความผิด และการลงโทษที่ได้สัดส่วนกับความร้ายแรงของการกระทำ ความผิด ซึ่งสอดคล้องและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ในการลงโทษทางอาญา โดยจะเห็นได้ว่าแม้ที่ผ่านมาจะได้มีการ นำกฎหมายอาญามาใช้ในกรณีของผู้เสพยาเสพติดแล้วก็ตาม ด้วยเหตุที่การลงโทษจำคุกไม่สามารถป้องกันการกระทำ ความผิดซ้ำของผู้เสพยาเสพติดได้ ทำให้การแก้ไขปัญหามาระยะของยาเสพติดไม่มีประสิทธิภาพ ประกอบกับ มาตรการอื่นแทนการลงโทษจำคุกที่มีในประเทศไทยปัจจุบันตามประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทยยังมี ข้อจำกัดไม่ครอบคลุมการกระทำความผิดบางประเภทที่สมควรได้รับโอกาสในการกลับคืนสู่สังคมและต้องถูก ลงโทษจำคุกในกรณีที่ผู้พิพากษาตัดสินว่าจำเลยกระทำความผิดจริงซึ่งส่งผลทำให้ปริมาณผู้ต้องขังเต็มขีดในเรือนจำ เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และเกินกว่าปริมาณที่เรือนจำจะรองรับได้หรือที่เรียกว่า “ผู้ต้องขังเต็มขีดในเรือนจำ” ตาม รายละเอียดดังที่ปรากฏในตารางที่ 1.1

ตารางที่ 1.1 สถิติผู้ต้องราชทัณฑ์ทั่วประเทศ (สำรวจ ณ เดือนกันยายน) พ.ศ. 2554 - 2559

ผู้ต้องราชทัณฑ์	พ.ศ. 2554	พ.ศ. 2555	พ.ศ. 2556	พ.ศ. 2557	พ.ศ. 2558	พ.ศ. 2559
ชาย	203,940	195,353	241,665	264,359	260,572	254,234
หญิง	30,449	31,153	35,603	39,561	37,584	34,889
รวม	234,389	226,506	277,268	303,920	298,156	289,123

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ (สสช.)¹

หน่วย: คน

นอกจากนี้ สภาพปัญหาผู้ต้องขังเด็ดขาดสิ้นเรือนจำดังกล่าวยังส่งผลกระทบต่อทางด้านเศรษฐกิจในการที่ภาครัฐจะต้องแบกรับค่าใช้จ่ายในการดูแลนักโทษในเรือนจำที่เพิ่มสูงขึ้นในแต่ละปี ตามรายละเอียดดังที่ปรากฏในตารางที่ 1.2

ตารางที่ 1.2 สถิติการเบิกจ่ายงบประมาณของกรมราชทัณฑ์ (จ่ายจริง) ปีงบประมาณพ.ศ. 2554 - 2559

ปีงบประมาณ	พ.ศ. 2554	พ.ศ. 2555	พ.ศ. 2556	พ.ศ. 2557	พ.ศ. 2558	พ.ศ. 2559
งบบุคลากร	3,167.90	3,356.51	3,500.99	3,592.64	3,732.00	3,902.03
งบดำเนินงาน	4,796.71	4,139.85	4,726.64	5,131.51	6,056.29	6,125.88
รวม	7,964.61	7,496.36	8,227.63	8,724.15	9,788.29	10,027.91

ที่มา: ศูนย์ปฏิบัติการกระทรวงยุติธรรม²

หน่วย: ล้านบาท

หากพิจารณาสภาพปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ ตามทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด มาตรการอื่นแทนการลงโทษจำคุกนั้นมีความสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากการลงโทษจำคุกนั้นส่งผลร้ายกับผู้กระทำ ความผิดถูกสังคมตีตรารวมทั้งยังเป็นการเปิดโอกาสผู้กระทำความผิดได้เข้าไปรู้จักคลุกคลีกับอาชญากรภายใน เรือนจำ จึงควรมีมาตรการอื่นแทนการลงโทษจำคุกที่เหมาะสมเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้กระทำผิดบางประเภทที่สมควรได้รับโอกาสนั้นสามารถกลับคืนสู่สังคมได้ ซึ่งจากสภาพปัญหาทั้งหมดข้างต้นนำไปสู่ประเด็นในการ ศึกษาวิจัยวิทยานิพนธ์ภายใต้หัวข้อ “แนวทางในการนำมาตรการอื่นแทนการลงโทษจำคุกมาใช้เป็นทางเลือกใน ประเทศไทย” ในครั้งนี้

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและข้อจำกัดของการนำมาตรการอื่นแทนการลงโทษจำคุกมาใช้ในประเทศไทย

1.2.2 เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีกฎหมายอาญาเกี่ยวกับการลงโทษ วัตถุประสงค์การลงโทษ และหลักความได้ สัดส่วนในการลงโทษ

¹ จาก สำนักงานสถิติแห่งชาติ (สสช.), สืบค้นจาก <http://statbbi.nso.go.th/staticreport/page/sector/th/09.aspx>. 23 มีนาคม 2560.

² จาก ศูนย์ปฏิบัติการกระทรวงยุติธรรม, สืบค้นจาก http://moc.moj.go.th/stat_index.php. 23 มีนาคม 2560.

1.2.3 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายในต่างประเทศและกฎหมายในประเทศไทยเกี่ยวกับมาตรการอื่นแทนการลงโทษจำคุก

1.2.4 เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาลักษณะเกี่ยวกับการนำมาตราการอื่นแทนการลงโทษจำคุกมาใช้ในประเทศไทย

3. การดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ที่ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือและตำรากฎหมาย วิทยานิพนธ์และสารนิพนธ์ บทความวิชาการทางนิติศาสตร์และศาสตร์สาขาอื่น ๆ รวมทั้งบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ แล้วนำมาประมวลวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) วิธีวิเคราะห์เชิงตรรกวิทยา (Logical Analysis) และวิธีวิเคราะห์เปรียบเทียบ (Comparative Analysis) เพื่อให้ได้ข้อสรุปและข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาลักษณะบังคับใช้กฎหมายในประเทศไทยเกี่ยวกับมาตรการอื่นแทนการลงโทษจำคุกต่อไป

4. ผลการวิจัย

1) วิเคราะห์ปัญหาลักษณะบังคับโทษจำคุกในประเทศไทย พบว่า นับแต่อดีตประเทศไทยได้นำกฎหมายอาญามาใช้ในการควบคุมอาชญากรรม เพื่อป้องกันและข่มขู่ให้บุคคลผู้ที่คิดจะประกอบอาชญากรรมได้มีการยับยั้งชั่งใจ และไม่กล้าที่จะลงมือกระทำความผิด ตลอดจนให้บุคคลในสังคมไม่กล้าที่จะเอาเยี่ยงอย่าง เพราะกฎหมายอาญามีสภาพบังคับรุนแรงที่สุด กล่าวคือกฎหมายอาญามีบทลงโทษที่รุนแรงซึ่งกระทบต่อสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคลผู้กระทำความผิด เพราะเป็นการลงโทษที่กระทำกับตัวผู้กระทำความผิด ตลอดจนทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดได้แก่³ โทษประหารชีวิต โทษจำคุก โทษกักขัง โทษปรับ และโทษริบทรัพย์สิน อย่างไรก็ตามได้มีการใช้กฎหมายอาญาโดยไม่ได้พิจารณาถึงความเหมาะสมและจำเป็น ในการป้องกัน ข่มขู่ ยับยั้งมิให้มีการกระทำใด ๆ ที่รัฐไม่พึงประสงค์ เช่น ในกรณีการใช้บทลงโทษที่รุนแรงในความคิดเกี่ยวกับยาเสพติดไม่ว่าจะเป็นผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ส่งออก ผู้จำหน่าย ผู้ครอบครอง และผู้เสพยาเสพติด กล่าวคือที่ผ่านมาแนวทางในการแก้ไขปัญหายาเสพติดของประเทศไทยนั้น ได้รับอิทธิพลมาจากแนวคิด “ความไม่สามารถอดทนได้ต่อปัญหายาเสพติด” (Zero Tolerance) ที่มองว่ายาเสพติดเป็นพิษภัย มีอันตรายและส่งผลร้ายต่อสังคม จึงไม่ยอมรับพฤติกรรมใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดไม่ว่าจะเป็นผู้ค้าหรือผู้เสพยาเสพติด ส่งผลทำให้แนวทางในการแก้ไขปัญหายาเสพติดดังกล่าวเน้นการใช้มาตรการปราบปรามอย่างเข้มงวดและการลงโทษอย่างรุนแรง (Punitive Approach) ทั้งต่อผู้ค้าและผู้เสพ ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าการนำโทษจำคุกมาใช้โดยไม่เหมาะสมและจำเป็น ส่งผลทำให้ปริมาณผู้ต้องขังเด็ดขาดในเรือนจำเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง และเกินกว่าปริมาณที่เรือนจำจะรองรับได้ จนก่อให้เกิดปัญหาผู้ต้องขังในคดียาเสพติดล้นเรือนจำ ทำให้รัฐต้องรับภาระค่าใช้จ่ายในการดูแลผู้ต้องขังที่เพิ่มปริมาณมากขึ้นในแต่ละปีเหล่านั้น อีกทั้งยังเป็นอุปสรรคส่งผลทำให้ประเทศไทยไม่สามารถปฏิบัติตามพันธกรณีตามข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งองค์การสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ค.ศ. 1957 ได้อย่างครบถ้วน

³จาก ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18.

หากพิจารณาจากข่าเสพติดจะเห็นได้ว่าประเทศไทยได้รับเอาแนวคิดในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด ในกรณีผู้เสพยาเสพติดมาบัญญัติไว้ในกฎหมายเสพติด หรือที่เรียกว่า “มาตรการบำบัดฟื้นฟู” ขึ้นบังคับใช้ เบี่ยงเบนการดำเนินคดี นอกจากนี้การแก้ไขฟื้นฟูผู้เสพยาเสพติดยังปรากฏอยู่ประมวลกฎหมายอาญาในส่วนของ วิธีการเพื่อความปลอดภัยโดยให้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูที่สถานพยาบาล และเบี่ยงเบนการลงโทษจำคุกโดยมีการ กำหนดเงื่อนไขให้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟู เนื่องจากนโยบายด้านเสพติดของประเทศไทยได้รับอิทธิพลมาจากแนวคิด “ความไม่สามารถอดทนได้ต่อปัญหาเสพติด” (Zero Tolerance) ทำให้มีการกำหนดเงื่อนไขในการบำบัดฟื้นฟูผู้เสพ ยาเสพติดอย่างจำกัด ไม่ครอบคลุมพฤติการณ์ในการกระทำความผิดของผู้เสพยาเสพติดบางกรณี รวมทั้งให้ ความสำคัญกับการใช้บทลงโทษที่รุนแรงมากกว่าการแก้ไขฟื้นฟูผู้เสพยาเสพติด มาตรการบำบัดฟื้นฟูไม่มีระบบคัด กรองผู้เสพผู้ติดยาเสพติดที่มีประสิทธิภาพในการตรวจสอบสาเหตุที่แท้จริงของการกระทำความผิด และไม่คำนึง ความเหมาะสมของมาตรการบำบัดฟื้นฟูกับผู้เสพยาเสพติด เป็นการมาตรการบำบัดฟื้นฟู ทำให้มีผู้เสพยาเสพติดที่ไม่ เข้าเงื่อนไขในการเข้ารับการบำบัดฟื้นฟู, ผู้เสพยาเสพติดที่ไม่ยอมเข้ารับการบำบัดฟื้นฟู และผู้เสพยาเสพติดมีการ บำบัดฟื้นฟูไม่เป็นที่น่าพอใจ ต้องถูกดำเนินคดีตามปกติ ประกอบกับหากพิจารณาจะพบว่าการรอกการกำหนดโทษ และการรอกการลงโทษเน้นให้โอกาสผู้กระทำความผิดที่กระทำความผิดไม่ร้ายแรงเป็นครั้งแรก ไม่อาจนำมาใช้เป็น มาตรการแทนที่การลงโทษจำคุกผู้เสพยาเสพติดได้อย่างเหมาะสม ส่งผลทำให้ผู้เสพยาเสพติดเหล่านั้นถูกลงโทษ จำคุกหมด โอกาสที่จะกลับคืนสู่สังคมได้โดยปกติ ทั้ง ๆ ที่ผู้เสพยาเสพติดเป็นผู้ป่วยไม่ใช่อาชญากร หากเปรียบเทียบ ผลลัพธ์เสียผู้วิจัยเห็นว่าการหลีกเลี่ยงการลงโทษจำคุกในกรณีผู้เสพยาเสพติด กล่าวคือ การกระทำความผิดของผู้เสพ ยาเสพติดเป็นการกระทำความผิดที่ไม่ร้ายแรง ไม่มีผู้เสียหาย และมีสาเหตุมาจากความบกพร่องทางด้านร่างกายและ จิตใจ จึงควรได้รับโอกาสในการคืนสู่สังคมโดยปกติ ย่อมเป็นการดีกว่าที่จะให้บุคคลเหล่านั้นได้รับอิทธิพลจาก อาชญากรอาชีพ หรือมีสังคมอาชญากรที่พร้อมให้คำแนะนำในการกระทำความผิดที่อาจก่อให้เกิดปัญหาต่อสังคม รุนแรงขึ้น ซึ่งในความเป็นจริงทุกวันนี้บทลงโทษจำคุกยังไม่เป็นที่ยอมรับในสังคม ถูกสังคมตีตราและกีดกันทำให้ ไม่ได้รับโอกาส เช่น ในกรณีมีการกำหนดเงื่อนไขหรือคุณสมบัติในการสมัครงานหรือเข้ารับราชการต้องไม่เคย ต้องโทษจำคุกมาก่อน อาจส่งผลทำให้บุคคลเหล่านี้อาจหวนกลับไปติดต่อกับกลุ่มนักโทษในเรือน และอาจ ไปกระทำความผิดขึ้นอีกในอนาคต ตลอดจนค่าใช้จ่ายในการใช้มาตรการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดประหยัดกว่า ค่าใช้จ่ายในการดูแลนักโทษในเรือนจำ

2) วิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับมาตรการอื่นแทนการลงโทษจำคุกในประเทศไทย พบว่าตามประมวลกฎหมาย อาญาไทย นั้นมีมาตรการอื่นแทนการลงโทษจำคุก ได้แก่ การยกโทษจำคุก, การลงโทษกักขัง และการรอกการกำหนด โทษหรือการรอกการลงโทษ โดยจะเห็นได้ว่ามาตรการดังกล่าวเน้นกำหนดให้นำมาใช้แทนที่เฉพาะโทษจำคุกระยะสั้น ด้วยเหตุที่โทษจำคุกระยะสั้นไม่อาจแก้ไขผู้กระทำความผิดให้กลับตัวเป็นคนดีได้อย่างฉับพลัน หากมีการใช้โทษ จำคุกกับผู้กระทำความผิดที่ต่อโทษจำคุกระยะสั้นย่อมไม่เกิดผลดี รวมทั้งเน้นให้โอกาสผู้กระทำความผิดที่ได้กระทำ ความผิดเป็นครั้งแรก ซึ่งในประเด็นนี้ถือเป็นเงื่อนไขสำคัญในการรอกการกำหนดโทษหรือการรอกการลงโทษตามที่ ระบุไว้ในประมวลกฎหมาย มาตรา 56 ดังนั้น มาตรการรอกการกำหนดโทษหรือการรอกการลงโทษจึงไม่ครอบคลุม แล้วไม่สามารถนำมาใช้ได้กับความผิดในทุกกรณี จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีการลงโทษ วัตถุประสงค์การลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดจะต้องพิจารณาถึงความเหมาะสมของตัวผู้กระทำความผิด มากกว่าการกระทำความผิด กล่าวคือ ในกรณีของผู้เสพยาเสพติดเป็นผู้ป่วยที่ต้องได้รับการบำบัดรักษา ดังนั้น การ

ลงโทษจำคุกบุคคลดังกล่าวเพียงเพราะผู้ป่วยไม่หายจากการป่วยไข้จึงเป็นการไม่สมควรและปิดโอกาสที่บุคคลเหล่านั้นจะได้รับโอกาสบำบัดรักษาจนหายเป็นปกติและกลับคืนสู่สังคม โดยการให้โอกาสผู้กระทำความผิดที่ได้กระทำความผิดในครั้งแรกนั้นเพื่อเป็นการจูงใจและป้องกันไม่ให้ผู้กระทำความผิดคิดที่จะกระทำความผิดในลักษณะเป็นอาชญากรอาชีพ แต่อย่างไรก็ดี การกำหนดเงื่อนไขในลักษณะดังกล่าวไม่ควรนำมาใช้กับผู้ที่ได้กระทำความผิดอันเนื่องมาจากสาเหตุของความบกพร่องทางด้านร่างกายและจิตใจ

นอกจากนี้ผู้วิจัยเห็นว่าการรอกการกำหนดโทษหรือการรอกการลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 มีลักษณะเป็นการเบี่ยงเบนการลงโทษจำคุกเพื่อให้ผู้กระทำความผิดที่ได้กระทำความผิดที่ไม่ร้ายแรงเป็นครั้งแรกได้มีโอกาสแก้ไขและกลับคืนสู่สังคมได้โดยปกติ ในกรณีหากผู้กระทำความผิดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขดังที่ศาลกำหนดศาลอาจตัดเดือนผู้กระทำความผิด หรือจะกำหนดการลงโทษที่ยังไม่ได้กำหนด หรือลงโทษซึ่งรอไว้วันนั้นก็ได้อีกในทางปฏิบัติการนำการรอกการกำหนดโทษหรือการรอกการลงโทษ มาใช้เพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดที่สมควรได้รับโอกาสนั้นมีข้อจำกัดไม่ครอบคลุมผู้กระทำความผิดในทุกกรณี นอกจากนี้เนื่องจากการรอกการกำหนดโทษหรือการรอกการลงโทษไม่ใช่โทษทางอาญา แต่เป็นการเบี่ยงเบนการลงโทษจำคุก ดังนั้น ในการกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองประพฤติกผู้กระทำความผิดจะต้องพิจารณาถึงความเหมาะสมและจำเป็น ไม่ควรเป็นการกระทบสิทธิเสรีภาพของผู้กระทำความผิดมากเกินไปจนถึงขั้นเป็นมาตรการบังคับทางอาญาเพราะเมื่อใดก็ตามที่ผู้กระทำความผิดซึ่งศาลสั่งให้รอลงอาญานั้นฝ่าฝืนกฎหมายหรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนดไว้ ผู้กระทำความผิดอาจต้องรับโทษที่ยังไม่ได้กำหนดหรือลงโทษซึ่งรอไว้รวมทั้งอาจต้องรับโทษดังที่ได้กล่าวมาร่วมกับโทษจากการฝ่าฝืนกฎหมายในครั้งใหม่ ขณะที่ในหลาย ๆ ประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา และเนเธอร์แลนด์ได้มีการพัฒนามาตรการลงโทษระดับกลางมาใช้เป็นมาตรการอื่นแทนการลงโทษจำคุกหรือโทษปรับผู้กระทำความผิด มาเป็นเวลานานมากกว่า 10 ปี เป็นต้น ซึ่งจะเห็นได้ว่ารูปแบบการลงโทษระดับกลางดังกล่าวโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในกรณีการควบคุมตัวในที่พักอาศัย (House Arrest) และการควบคุมตัวโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัว (Electronic Monitoring: EM) นั้นสอดคล้องกับมาตรฐานขั้นต่ำขององค์กรสหประชาชาติว่าด้วยการไม่ควบคุมตัว ค.ศ. 1990 เป็นอย่างมาก

3) วิเคราะห์แนวทางการนำมาตรการอื่นแทนการลงโทษจำคุกมาใช้เป็นทางเลือกในประเทศไทยพบว่า จากประเด็นที่ได้กล่าวมาข้างต้นในข้อ 4.1 และ 4.2 นั้นทำให้พอสรุปได้ว่ารูปแบบของมาตรการอื่นแทนการลงโทษจำคุกของประเทศไทย คือการรอกการกำหนดโทษหรือการรอกการลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบมาตรการอื่นแทนการลงโทษจำคุกหรือที่เรียกว่า “มาตรการลงโทษระดับกลาง” ที่ใช้อยู่ในต่างประเทศ จะพบข้อแตกต่างที่สำคัญ ดังนี้ ประการแรกมาตรการลงโทษระดับกลางเป็นโทษทางอาญา ซึ่งนำมาใช้เป็นมาตรการอื่นแทนการลงโทษจำคุกขณะที่การรอกการกำหนดโทษหรือการรอกการลงโทษเป็นการเบี่ยงเบนการลงโทษจำคุก, ประการที่สอง มาตรการลงโทษระดับกลางในต่างประเทศมีรูปแบบการลงโทษที่หลากหลาย ได้แก่⁴ การทำงานบริการสังคม (Community Service), การคุมประพฤติแบบเข้มงวด (Intensive Supervision Probation), การควบคุมตัวในที่พักอาศัย (Home Incarceration/House Arrest), การติดเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัว (Electronic Monitoring: EM) และการควบคุมโดยชุมชนในชุมชน (residential Community Correction) เป็นต้น ขณะที่ตามประมวลกฎหมายอาญาไทย มาตรา 18 ได้กำหนดไว้ว่าโทษที่จะใช้ลงแก่ผู้กระทำความผิด ได้แก่ ประหารชีวิต, จำคุก, กักขัง, ปรับ และริบ

⁴จาก ศึกษาความเป็นไปได้ในการกำหนดชั้นโทษ และการนำไปปรับใช้ในประมวลกฎหมายอาญา (น.111.), โดย ณรงค์ ใจหาญ และคณะ, 2549, สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ทรัพย์สินและมาตรา 23 ได้กำหนดไว้ว่าในคดีที่ศาลจะลงโทษจำคุกผู้กระทำความผิดไม่เกิน 3 เดือน ถ้าไม่ปรากฏว่าผู้นั้นได้รับโทษจำคุกมาก่อน หรือปรากฏว่าได้รับโทษจำคุกมาก่อน แต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ ศาลจะพิพากษาให้ลงโทษกักขังไม่เกิน 3 เดือนแทนโทษจำคุกนั้นก็ได้, ประการที่สาม เป็นที่สังเกตว่าที่ผ่านมามาประเทศไทยได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 เพื่อแก้ไขปรับปรุงเงื่อนไขในการนำการรอกำหนดโทษหรือการรอลงโทษมาใช้กับผู้กระทำความผิดให้มีความเหมาะสมมากขึ้น กล่าวคือ มีการแก้ไขอัตราโทษจำคุกที่ศาลจะลงแก่ผู้กระทำความผิด จากเดิมไม่เกิน 3 ปี เทียบเท่าความผิดระดับกลาง ตลอดจนได้แก้ไขเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองประพฤติกผู้กระทำความผิดให้มีความหลากหลายมากขึ้น และประการที่สี่ รูปแบบการลงโทษที่หลากหลายของมาตรการลงโทษระดับกลาง เป็นเครื่องบ่งชี้ให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับการลงโทษที่เหมาะสมกับตัวผู้กระทำความผิดอย่างแท้จริง เนื่องจากรูปแบบของการลงโทษระดับกลางแต่ละรูปแบบ ได้ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อใช้เป็นมาตรการในการแก้ไขปัญหาผู้กระทำความผิดในแต่ละด้าน สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการลงโทษ เพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดให้สามารถกลับสู่สังคมได้โดยปกติ ขณะที่เงื่อนไขการนำการรอกำหนดโทษหรือการรอลงโทษ ตามประมวลกฎหมายอาญาไทย มาตรา 56 มาใช้ ยังผูกติดอยู่กับแนวคิดและมุมมองว่าผู้ที่สมควรได้รับโอกาสที่จะได้รับการแก้ไขและกลับคืนสู่สังคมโดยปกติ นั้นจะต้องเป็นผู้ที่ได้กระทำความผิดในความผิดไม่ร้ายแรง และต้องเป็นการกระทำความผิดเป็นครั้งแรก ซึ่งในประเด็นนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าแนวคิดดังกล่าวทำให้การนำการรอกำหนดโทษหรือการรอลงโทษมีข้อจำกัด ไม่ครอบคลุมผู้กระทำความผิดในทุกความผิด กล่าวคือ เมื่อการลงโทษจำคุกไม่สามารถป้องกัน ช่มชู้ ยับยั้ง ไม่ให้ผู้เสพยาเสพติดกระทำความผิดซ้ำได้ จึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องนำโทษจำคุกมาใช้กับผู้เสพยาเสพติดแต่ด้วยอิทธิพลจากแนวคิดความไม่สามารถอดทนได้ต่อปัญหาเสพติด (Zero Tolerance) ทำให้มีการใช้โทษจำคุกกับผู้เสพยาเสพติด แม้ว่าการลงโทษจำคุกดังกล่าวจะไม่สอดคล้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์การลงโทษ และรุนแรงเกินจำเป็นขัดแย้งหลักความได้สัดส่วนในการลงโทษ ประกอบกับมาตรการเบี่ยงเบนการดำเนินคดีและมาตรการเบี่ยงเบนการลงโทษจำคุกผู้เสพยาเสพติด ที่มีอยู่ยังไม่เหมาะสม และมีข้อจำกัดทำให้ที่ผ่านมามีผู้เสพยาเสพติดที่ได้กระทำความผิดเล็กน้อยต้องถูกลงโทษจำคุกเป็นจำนวนมาก จนก่อให้เกิดปัญหานักโทษในคดียาเสพติดสั้นเรือนจำ ส่งผลกระทบในการปฏิบัติตามพันธกรณีตามข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งองค์การสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ค.ศ. 1957

5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ด้วยเหตุผลที่ได้กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยเห็นว่าเนื่องจากตามประมวลกฎหมายอาญาไทย ยังไม่มีรูปแบบการลงโทษระดับกลาง ดังเช่น มาตรการลงโทษระดับกลางในต่างประเทศ ประกอบกับการนำการรอกำหนดโทษหรือการรอลงโทษมาใช้ยังมีข้อจำกัดดังนั้น หากได้มีการนำมาตรการลงโทษระดับกลางมาบัญญัติไว้ในกฎหมายไทย เพื่อใช้เป็นมาตรการอื่นแทนการลงโทษจำคุก ก็จะสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในประเทศไทยที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากการใช้โทษจำคุกอย่างไม่เหมาะสม จึงควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญาไทย มาตรา 56/1 เพื่อกำหนดรูปแบบการลงโทษระดับกลางขึ้นใช้เป็นมาตรการอื่นแทนการลงโทษจำคุก รวมทั้งควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญาไทย มาตรา 56 เพื่อควบคุมความเหมาะสมในการกำหนดเงื่อนไขเพื่อการคุ้มครองประพฤติกผู้ที่ได้กระทำความผิดประเภทไม่ร้ายแรงและผู้ที่ได้กระทำความผิดครั้งแรกให้มีความเหมาะสมไว้โดยเฉพาะ

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาถึงมาตรการอื่นแทนการลงโทษจำคุกที่มีอยู่ในประเทศไทย เห็นว่ายังไม่เพียงพอที่จะแก้ไข ปัญหาอันเกิดจากการนำกฎหมายอาญามาใช้อย่างไม่เหมาะสม ซึ่งส่งผลทำให้ผู้กระทำความผิดที่ไม่เข้าหลักเกณฑ์ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 ถูกตัดสินลงโทษจำคุกจนก่อให้เกิดปัญหาผู้ต้องขังเต็มศาลชั้นเรือนจำ ผู้วิจัยจึง เสนอแนะให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญาให้มีมาตรการอื่นแทนการลงโทษจำคุกเพื่อให้ศาลสามารถ พิจารณาเลือกใช้แทนที่การลงโทษจำคุกดังต่อไปนี้

โดยแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56/1 ดังต่อไปนี้

“มาตรา 56/1 ในกรณีที่ศาลพิจารณาถึงเหตุผลและความเหมาะสมถึงตัวบุคคลผู้กระทำความผิดแล้ว เห็นควร ว่าการลงโทษดังกล่าวมีความรุนแรงไม่เหมาะสม ให้ศาลสามารถพิจารณาเลือกใช้มาตรการแทนที่การลงโทษจำคุก ดังต่อไปนี้

- 1) การทำงานบริการสังคม (Community Service)
- 2) การคุมประพฤติแบบเข้มงวด (Intensive Supervision Probation)
- 3) การควบคุมตัวในที่พักอาศัย (Home Incarceration/House Arrest)
- 4) การติดเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัว (Electronic Monitoring: EM)
- 5) การควบคุมโดยศูนย์ในชุมชน (residential Community Correction)”

ดังนั้นจึงเห็นว่า การนำมาตรการทางเลือกแทนการลงโทษจำคุกมาบังคับใช้แก่ผู้กระทำความผิดดังกล่าว ซึ่ง มีความเหมาะสม และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการลงโทษที่จะนำมาใช้เป็นทางเลือกให้แก่ศาล ที่จะสามารถ กำหนดโทษที่เหมาะสมแก่ผู้กระทำความผิดแต่ละคน และยังเป็นทางเลือกที่มุ่งใช้วิธีการแก้ไขพฤติกรรมนิสัยและ ทักษะจิตใจของผู้กระทำความผิดให้เป็นไปในทางที่ดีทั้งยังเป็นการให้โอกาสผู้กระทำความผิดได้กลับตัวเป็นพลเมืองดีของ สังคมได้อีกครั้งสำหรับผู้กระทำความผิดบางประเภทที่ไม่ใช่อาชญากรโดยสันดานและเป็นผู้กระทำความผิดเป็น ครั้งแรกโดยพลั้งพลาดในความคิดที่ไม่ร้ายแรงทั้งไม่มีความคิดร้ายแรงที่อาจส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยของสังคม และยังก่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาระบบการลงโทษในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทยให้มีการ บังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้สำเร็จได้ด้วยดีเนื่องจากผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์และเมตตาเป็นอย่างสูงจากอาจารย์ที่ปรึกษา คือ ดร.ศิริโรจน์ รัฐประเสริฐและงานวิจัยเล่มนี้จะไม่สามารถสำเร็จได้หากปราศจาก ดร.สุรพล ศรีวิทยา ศ.(พิเศษ) จรรย์ ภักดีชนากุล พันตำรวจโท ดร.สุธี เอี่ยมเจริญยิ่ง และ ศ.ดร.สมปอง สุจริตกุล ที่ได้ให้คำชี้แนะแนวทางที่เป็น ประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าขอขอบพระคุณทุกท่านมา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

ณรงค์ ใจหาญ และคณะ. (2549). ศึกษาความเป็นไปได้ในการกำหนดชั้น โทษ และการนำไปปรับใช้ในประมวล

กฎหมายอาญา. สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ (สสช.). <http://statbbi.nso.go.th/staticreport/page/sector/th/09.aspx>, 23 มีนาคม 2560.

ศูนย์ปฏิบัติการกระทรวงยุติธรรม. http://moc.moj.go.th/stat_index.php, 23 มีนาคม 2560.